

Straipsnį paruošė:

Asset Finance & Mortgage Co.
AFM

Įpratimas – antras prigimimas arba kaip išmokti protingai taupyti

Tik pradėjus rašyti taupymo tema, mane persmelkė mintis, kad lietuviai ir taip labai taupūs - dviračio iš naujo neišrasi. Net kurioziškų istorijų apie tautiečių taupumą prisiklausau. Vienas pažįstamas skundėsi, jog tenka dalintis nediduką namą su keturiose, o šie kaip kokie šeškai prakaito kvapą skleidžia, mat, taupo vandenį – ne kubinius metrus, o centimetrus skaičiuoja. Nustebusi sakau:

- Tai kad vanduo Airijoje nemokamas...

O šis man net nedvejodamas atšauna:

- O elektra vandeniui pašildyti juk kainuoja.

Galvoju kaip galėčiau rašyti apie taupymą, kad būtų įdomu skaityti ir turėtų praktinę naudą... Mano mintis išblaško šalia sėdinti draugė (jai jau pabodo pačiai su savimi bendrauti). Lyg pabudusi iš savo apmąstymų, staiga jos klausiu, ką ji žino apie taupymą. Kaip ir kiekvienas lietuvis, išgirdusi klausimą apie pinigus, draugė pasijunta nejaukiai. Matyt pasigailėjo mane prakalbinusi.

- O ką aš turėčiau žinoti ?, - po trumputės pauzės atsako klausimu į mano klausimą.

Gal kiek įžūliai, tęsiu jai nepatikusią temą :

- Kaip manai kiek reikia turėti santaupų „juodai dienai“ ?

Sonata lengviau atsikvepia, šis klausimas jai nepasirodo nemandagus.

- Manau, kad bent tūkstantis eurų turėtų būti sąskaitoje, - nerūpestingai gūžteli pečiais draugė, o aš neatlyžtu klausinėti toliau:

- O kiek ilgai tau užtektų to tūkstančio ?

Kiek pagalvojusi Sonata man vėl atsako į klausimą klausimu:

- O tai kiek tada reikėtų turėti santaupų, ar yra čia kokios taisyklės ?

Vienos taisyklės kaip ir nėra - skirtingi žmonės, skirtingi poreikiai, bet specialistai yra paskaičiavę ir moksliskai įrodę... Aš tai žinau, todėl galiu šia informacija pasidalinti su savo klientais, draugais, pažįstamais:

* 30-35 metų viengungiui, neturinčiam finansinių įsipareigojimų, patartina turėti susitaupius sumą, kuri būtų nemažesnė nei trijų mėnesių atlyginimas (atskaičius mokesčius). Tarkime jūs gaunate apie 1500 eurų per mėnesį. Rekomenduotina santaupų suma – 4500 eurų.

* Jei esate vedę ir turite vaikų, mokate įsiskolinimą už būstą bankui – reikėtų pagalvoti apie santaupas, kurios būtų nemažesnės nei šeši šeimos mėnesio atlyginimai. Pvz. dirba tik vyras ir jo mėnesio atlyginimas 2000 eurų. Tuomet „juodai dienai“ reikėtų atidėti apie 12000 eurų.

Kaip patikrinti kiek ilgai iš atidėtų santaupų galėsite pragyventi ? Paskaičiuokime:

* Kiek mokate per mėnesį ar savaitę už būstą (buto nuoma ar dalis gražinamojo kredito bankui);

* Kokios patarnavimo išlaidos (elektra, dujos, t.t.);

* Kokie kiti finansiniai įsipareigojimai (paskolos, alimentai, draudimo įmokos ir t.t.);

* Kiek išleidžiate pragyvenimui (maistui, kurui, telefonui, drabužiams ir t.t.).

Paanalizuokime: Tadu – dvidešimt penkeri, gyvena Dubline, uždirba 1600 eurų per mėnesį. Jo mėnesio išlaidos: būsto nuoma – 450 eurų, patarnavimai apie 50 eurų, automobilio draudimas – 150 eurų, paskola už automobilį 250 eurų, maistui išleidžia 200 eurų, kurui – 100 eurų, telefono skambučiams – 30 eurų, rūbams – 70 eurų, pramogoms – 300 eurų ir dar papildomos išlaidos avio bilietams, kelionėms ir pan. Jo išlaidos per mėnesį – 1600 eurų. Jei Tadas netektų darbo, jo minimalios pragyvenimo išlaidos būtų 1200 eurų. Jis, žinoma, laikinai apseitų be pramogų, bet tokių išlaidų, kaip būsto nuoma ir įsipareigojimai bankui – neišvengtų. Tadu reikėtų pagalvoti apie santaupas, kurių jam užtektų bent porai mėnesių, kol susiras naują darbą. Tam, kad kukliai išgyventų tris mėnesius, Tadu reikėtų turėti bent 3600 eurų santaupų. Tadas apie santaupas dar negalvoja, jam labiau patinka nerūpestingas gyvenimas. Tadas tvirtina, kad santaupoms šiuo metu nelieka. Vyrukas tiesiog neturi įgūdžio taupyti. Tegaliu Tadu patarti: pradžioje atidėti kas savaitę bent po 10 eurų – taip atsirastų įprotis taupyti. Jei Tadas atidėtų po 40 eurų per mėnesį, per metus, to net nepajutęs, sutaupytų 480 eurų. Sakysit, tai nepanašu į rekomenduojamą sumą. Taip, bet tai geriau nei visai nieko. Išsiugdžius įprotį taupyti, Tadu galbūt pavyks santaupoms atidėti apie 10 proc. nuo atlyginimo. Tai būtų apie 160 eurų per mėnesį, o metų pabaigoje tai jau būtų 1920 eurų, o tai jau arčiau „saugios santaupų sumos“. Nėra būdų tapti turtingu netaupant. Nemokėdamas taupyti, nemokėsi būti turtingas.

Sonata klausė manęs ar yra taupymo taisyklės. Sakyčiau, kad yra taupymo strategija. Finansinių investicijų specialistai pataria jog santaupos „juodai dienai“, ar bent jų dalis, turėtų būti laisvai prieinamos. Jei turite sutaupyta tam tikrą sumą ir galite ją atidėti kuriam laikui, protingiausia būtų vieną trečdalį laikyti sąskaitoje, iš kurios pinigais galėtumėte bet kada išsiimti, o du trečdalius – deponuoti sąskaitoje, kur būtų galima „uždirbti“ didesnę palūkanų normą. Atminkite:

1. Santaupos turi būti laikomos saugiai, be jokios rizikos.
2. Siekite uždirbti kiek įmanoma didesnes palūkanas.
3. Turite būti tikri, kad bet kuriuo metu ir bet kurioje situacijoje galėsite laisvai disponuoti savo santaupomis.

Jei pinigus laikysite banke, pašte, kredito unijose ar panašiose institucijose, jums bus mokamos palūkanos, kurių dydis priklausys nuo įneštos sumos dydžio ir nuo to prieš kiek laiko pranešite, jog norite pasiimti savo santaupas (kuo ilgesnis laiko tarpas – tradiciškai 7,15,30 darbo dienų – tuo didesnė galimybė tikėtis didesnių palūkanų).

Primenu, kad institucijų, kuriose galėtumėte saugiai laikyti savo pinigus ir kurios atitiktų aukščiau išvardintas galimybes, pasirinkimas nedidelis:

*depozitinės sąskaitos;

* narystė kredito unijoje;

* pašto „An post“ taupomosios sąskaitos.

Reikėtų žinoti, kad nuo Airijoje uždirbto pelno, laikant pinigus depozitinėje sąskaitoje, nuskaičiuojamas mokestis (DIRT-Deposit Interest Retention Tax). Mokestis šiuo metu – 20 proc. Pvz. Jus uždirbote 500 eurų (mokestis neskaičiuojamas nuo kapitalo, tik nuo uždirbto pelno), tai automatiškai nuskaičiuojama 100 eurų (20 proc.) , jūsų grynasis pelnas – 400 eurų. Net ir tiems, kurie moka mokesčius aukštesniu „rat“u“ (41 proc.) – mokestis standartiniu reitu 20 proc. DIRT mokesčio. Airijoje taikoma išimtis žmonėms, vyresniems nei 65 metai, atleistiems nuo pajamų mokesčio ir invalidams. Šiais atvejais galima susigrąžinti nuskaičiuotą mokesčio sumą. Verta pasidomėti Pašto taupomosiomis sąskaitomis, nes kai kurios yra išimtinė tvarka atleistos nuo mokesčių (tax free) ir turi gan konkurencingas palūkanų normas.

Keletas praktinių patarimų:

- prieš padedant pinigus į depozitinę ar taupomąją sąskaitą pasidomėkite kokias palūkanas moka bankai ar panašios finansinės institucijos. Jei jau turite išsirinkę banką, bet nesate patenkinti, verta pereiti ir tai nėra sunku į kitą banką, kuris mokės aukštesnes palūkanas;
- verta išmokti taupyti, nors pradžioje tai nėra lengva. Jausitės daug saugiau turėdami santaupų. Pradėkite nuo nedidelės sumos. Bus lengviau jei užsisakysite automatinį nuskaičiavimą nuo jūsų atlyginimo į taupomąją sąskaitą (direct debit);
- užsibrėžkite tikslą sutaupyti tiek, kad prireikus, santaupos padengtų jūsų įprastas gyvenimo išlaidas tris ar daugiau mėnesių;
- jei naudojate internetinę bankininkystę – jūs galite atsidaryti internetinę taupomąją sąskaitą (ten dažnai mokamos daug aukštesnės palūkanų normos);

Atrodo viskas paprasta. Teks pradėti taupyti ir man, o tai susigėdau prisiminusi seną posakį „Batsiuovys be batų“... atsidarysiu internetinę taupomąją sąskaitą. Juk reikia nuo kažko pradėti...